

Skriftlighed i studieretningerne

Indholdsfortegnelse

1. Projektets formål
2. Projektets organisering
3. Projektets proces og produkter
4. Evaluering af projektet
5. Hovedresultater og erfaringer ift. projektet

1. Projektets formål

Vores skriftlighedsprojekt på Favrskov Gymnasium udspringer af længere tids fokus på skriftlighed på gymnasiet. Vi har haft en skriftlighedsgruppe med repræsentanter for forskellige fag både med og uden skriftlig disciplin, hvis overordnede formål var at foreslå tiltag, som kunne medvirke til at gøre skriftlighed til et fælles anliggende for alle fag i den enkelte klasse. Gruppen arrangerede bl.a. en skriftlighedsdag for hele skolen, hvor fokus var på skrivning som redskab til refleksion, kreativ skrivning og skrivestimulans i almindelighed. Desuden udarbejdede gruppen en 'Håndbog for større skriftlige opgaver'.

Med dette skriftlighedsprojekt har vi ønsket at sætte fokus på skriftlighed som omdrejningspunkt for studieretningssamarbejdet. Dette fokus udspringer af et ønske om at styrke studieretningssamarbejdet, at tænke en progression ind i samarbejdet og at øge den faglige transfer mellem fagene.

I projektet vil vi fokusere på den enkelte studieretnings særlige faglige identitet som målsættende for progressionen i det skriftlige arbejde på tværs af fagene. Vil et skarpt fokus på skriftligheden i studieretningssamarbejdet øge elevernes muligheder for faglig transfer?

Vi har i projektet arbejdet med skriftlighed i klassisk forstand (opgaver med elevtid), men også skrivning som redskab til refleksion og erkendelse i de enkelte undervisningstimer.

2. Projektets organisering

Projektet har haft en styregruppe med en lærer- og en ledelsesrepræsentant. Der har været to klasser med i projektet med hver deres studieretningsprofil (2i: delt studieretningsklasse med hhv. matematik A, biotek A, fysik B og matematik A, idræt B, biologi B. 2e: Samfundsfag A, matematik B, erhvervsøkonomi C) og de to klassers lærere (team, studieretningslærere og andre faglærere - i alt 11 lærere).

Tanken har været, at forsøgsklasserne og deres lærere skulle udtænke, afprøve og udvikle projektets ideer, og at man derefter kunne implementere projektets ide på skoleplan. Det har dog fra starten ikke været tankegangen, at en "skabelon-progressionsplan" udarbejdet af projektgruppen skulle lægges ned over kommende studieretningssamarbejder, men mere at projektet kunne videregive inspiration, erfaringer og overordnede rammer. Samarbejdet og snakken skal altså også fremover hele tiden finde sted i de enkelte klasseteams, idet vi mener, at italesættelsen i det konkrete samarbejde er forudsætningen for et frugtbart samarbejde: Forskellige studieretninger, forskellige klasser og forskellige lærere fordrer naturligvis forskellige tilgange til opgaven. De overordnede rammer er tænkt som en hjælp i samarbejdet.

3. Projektets proces og produkter

Styregruppen arrangerede et 2-dages opstartskursus i august 2012 for de lærere, som skulle være med i projektet. Formålet var at sætte gang i projektet, afklare hvad vi ville og skulle med skriftligheden i de forskellige fag, lave en fælles progressionsplan og planlægge konkrete samarbejder. Vi lagde ud med at oplæg om stilladsering (byggende på Barbara Lovitts: *Making the Implicit Explicit*, 2007), så dette kunne være udgangspunktet for det videre arbejde. Først arbejdede vi i fagnære grupper ud fra spørgsmålet: Hvad er det, vi vil have, at eleverne skal lære i faget via skriftligheden (overordnede mål og delmål). Med den viden om det enkelte fags skriftlighed i baghovedet og på papiret var der et godt udgangspunkt for den tværfaglige snak i de to klassers lærergrupper. Her udvekslede vi faglige tilgange til skriftligheden og formålet med dette var at afklare, hvordan andre fag arbejdede med skriftlighed, og at finde ud af, hvordan vi kunne arbejde sammen på tværs af fag om at nå de enkelt-/tværfaglige mål: Hvor giver transfer mening? (Se tekstboksen nedenfor). Denne snak mandede ud i to konkrete slutprodukter: To studieplanstiltøjelser med en progressionsplan for den enkelte studieretningsklassers skriftlighed (se bilag 1).

Opgaver på opstartskurset

- **Faglige grupper:** Hvad er det egentlig, vi vil have, at eleverne skal lære i faget via skriftligheden? Overordnet mål + delmål
- **Klassevis:** Vi skal snakke sammen på tværs af fag for at få indblik i, hvad man arbejder med i andre fag, og finde ud af, om vi kan arbejde sammen på tværs af fag om at nå de faglige mål.
Udarbejde en plan for samarbejder inden for skriftlighed i skoleåret 2012-13. Der skal ikke tænkes i store progressionsplaner - hellere i små konkrete tiltag/samarbejder mellem to eller tre fag.

I perioden efter opstartskurset blev samarbejdsprojekterne på studieplanstilføjelserne iværksat af lærerne i de to klasser. Projekterne/opgaverne var fordelt jævnt ud over efteråret 2012 og foråret 2013.

Studieplanstilføjelserne fungerede som styringsredskab for klassens lærere og samtidig skulle den tydeliggøre fagsamarbejdet for eleverne.

Det overordnede konkrete mål var at øge den faglige transfer vha. skriftligheden. Vi mener, at transfer ikke opstår af sig selv før meget sent i stx-forløbet, mens det kræves tidligt i forløbet – f.eks. i forbindelse med SRO og AT, hvor mange elever slet ikke er i stand til at overskue det metodiske arbejde med to fags fagligheder på én gang. Transfer er for os den overføring af læring, der foregår fra et fag til et andet. Vi forudsætter og mener, at transfer er noget, der kan læres, hvis der stilladseres rigtigt – og her mener vi, at eksplicitering er et godt arbejdsredskab.

For at nå dette mål satte vi os nogle delmål, som fik konkret form gennem nogle opgaver og projekter.

Nogle af opgaverne har fokus på at *eksplicitere* nøglebegreber og taksonomi i de forskellige fag - ud fra tanken om, at vi for at skabe en faglig transfer for det første bliver nødt til at tale samme sprog, og at vi for det andet bliver nødt til at tydeliggøre *måden* vi arbejder på i de forskellige fag, så eleverne har mulighed for at reflektere over måden at arbejde på. Andre opgaver har mere fokus på at vise eleverne, at to forskellige fag kan

have en fælles interesse og et fælles mål mht. skriftligheden - fx formidlingsdelen. Og nogle opgaver har fokus på begge ting (se bilag 2)

I december 2012 blev der afholdt to møder mellem styregruppen og de to klassers lærere. Mødet var en midtvejsevaluering og en afklaring af, hvor står vi nu og hvor skal vi hen?

I maj 2013 blev der afholdt slutmøde for styregruppen og de involverede lærere, hvor projektet blev evalueret (se pkt. 5 Hovedresultater og erfaringer ift. projektet)

Desuden har der været afholdt møder undervejs internt i de to lærergrupper og i styregruppen. Ligeledes har styregruppen og enkelte lærere har deltaget i konferencerne i forbindelse med projektet.

4. Evaluering af projektet

Projektet er løbende blevet evalueret, og i maj 2013 lavede vi en større evaluering, som bestod i fokusgruppeinterview med de to klassers lærere (maj 2013), spørgeskema til eleverne (maj 2013).

5. Hovedresultater og erfaringer ift. projektet

I vores arbejde med projektet er vi kommet nærmere et svar på vores udgangspunkt, men der viser sig også andre - ikke-intenderede - erfaringer fra forløbet

- Skriftlighed har været en god måde at konkretisere samarbejdet i studieretningen på. Det er ikke sikkert, at skriftligheden har bidraget til øget transfer, men den har været med til at tydeliggøre transferen. En elev skriver fx i evalueringen: "Altså det er gennem der her projekt om skriftlighed gået op for mig, hvor vigtigt det er at formulere sig korrekt i matematik". En anden skriver: "Jeg har opdaget, at matematik ikke bare er tal og symboler, men at der også tit er brug for forklaringer".
- Den faglige transfer ligger i høj grad også i italesættelsen til daglig i undervisningen ("Jamen det svarer jo til, at I laver en redegørelse i dansk"). Men skriftligheden er med til at forankre og konkretisere transferen.
- En forudsætning for den faglige transfer er, at lærerne (og eleverne) ved, hvilke mål og nøglebegreber, der er i spil i de andre (studieretnings-) fag. En lærer siger i

evalueringen: "Jeg har brugt min viden om de andre fags faglige mål til at tone undervisningen. Vi snakkede jo på opstartskurset i starten af skoleåret om hinandens faglige mål. Samfundsfags mål om at konstruere modeller har vi fx brugt i erhvervsøkonomi"

- Studieretningsprofilen er mere afklaret ift. eget og andre studieretningsfags begrebsapparat
- Eleverne ser samspillet mellem fagene, men ikke alle kan reflektere over det endnu - det kræver et vist abstraktionsniveau?
- Flere lærere har erfaret, at de med succes kan bruge skriftlighed som refleksionsrum i undervisningstimerne.
- Mange elever nævner, at arbejdet med den faglige transfer har været gavnligt for deres AT-opgaver, fordi de gennem fokus på transfer får et bedre indblik i, hvad de enkelte fag kan og ikke kan.
- Det har fungeret godt, når lærerne har ekspliciteret delmål og bedømmelseskriterier for opgaverne, fordi det er med til at tydeliggøre overfor eleverne, at der er visse fælles mål for de forskellige fag.
- Større sproglig og taksonomisk bevidsthed
- Organisatoriske erfaringer: Flere skal have ejerskab for projektet, fastholdelse af fokuspunkter midt i forløbet (hvordan bevare energien i og om projektet?)

Den overordnede konklusion må være, at fordi vi (både lærere og elever) bliver mere opmærksomme på transferen, ekspliciterer vi det mere. Skriftligheden kan være med til at fastholde fokus på transferen (konkretisere den), men skriftligheden i sig selv giver måske ikke bedre transfer. Skriftligheden fordrer italesættelsen, hvis vi ikke havde skriftligheden som forankring italesatte vi ikke så mange ting. På den måde viser det sig, at opstartsmødet, hvor faglærerne fik indblik i de andre (studieretnings-)fags mål og delmål for skriftlighed, er et meget vigtigt udgangspunkt.